

Polskie Towarzystwo Turystyczno – Krajoznawcze
Oddział „Podlasie” w Siedlcach

INFORMATOR KRAJOZNAWCZY

LVI Ogólnopolskiego Wysokokwalifikowanego Rajdu Pieszego PTTK
im. gen. Mikołaja Wisznickiego

MAZOWIECKIE 2015

Siedlce 04–18 lipca 2015

Ogólnopolski Wysokokwalifikowany Rajd Pieszy (OWRP) to impreza z kilkudziesięcioletnią tradycją, która każdego roku jest organizowana przez inny Oddział PTTK w Polsce i odbywa się na innym obszarze kraju, by w czasie pieszych wędrówek umożliwić poznaniem pięknych i nieznanymi zakątków naszej Ojczyzny. W 2012 roku patronem tej corocznej imprezy został generał **Mikołaj Wisznicki** jeden z twórców Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego. Rajd ten ma na celu propagowanie czynnego wypoczynku, rozbudzanie pasji krajoznawczych, a przy okazji promowanie terenów znajdujących się na jego trasie.

OWRP odbywa się każdego roku, zawsze w lipcu i cieszy się nieustannie zainteresowaniem turystów. Wielu uczestników uważa tę imprezę za doskonałą formę spędzenia wakacji lub urlopu. A dla fanów zdrowego stylu życia jest to idealna okazja do poprawienia kondycji fizycznej poprzez aktywny wypoczynek. Nie można tu pominąć kwestii towarzyskiej, gdyż w czasie wędrówki nawiązują się nowe znajomości, a nawet trwałe przyjaźnie. Wśród uczestników można znaleźć nie tylko tych, z wieloletnim doświadczeniem w wędrowaniu, ale również osoby dopiero rozwijające swe zamiłowanie pieszą turystyką. Tempo wędrówki każdy dostosowuje do swoich możliwości, dlatego w OWPR biorą udział osoby w każdym wieku, często rodziny z dziećmi.

W roku 2015 Komisja Turystyki Pieszej Zarządu Głównego PTTK powierzyła organizację **LVI Ogólnopolskiego Wysokokwalifikowanego Rajdu Pieszego Oddziałowi PTTK „Podlasie” w Siedlcach**. Impreza odbędzie się w dniach 4-18 lipca 2015 r. Jest to niepowtarzalna okazja, by zaprezentować najpiękniejsze zakątki południowego Podlasia oraz wschodniego Mazowsza, co jest możliwe dzięki współpracy z władzami samorządowymi.

**ŻYCZYMY WAM DRODZY KOLEDZY I KOLEŻANKI
WSPANIAŁEGO WĘDROWANIA PO NIEZAPOMNIANYCH
ZAKĄTKACH NASZEGO MAZOWSZA**

Kalendarium OWRP

- I 1960 Wyżyna Krakowsko - Częstochowska
Złoty Potok
- II 1961 Roztocze Zwierzyniec
- III 1962 Mazury Garbate Węgorzewo
- IV 1963 Pojezierze Suwalsko - Augustowskie
Suwałki
- V 1964 Ziemia Lubelska Zemborzyce
- VI 1965 Dolny Śląsk Jezioro Witka
- VII 1966 Kaszuby Sopot
- VIII 1967 Ziemia Łódzka Działoszyn
- IX 1968 Pogórze Dynowskie Dynów
- X 1969 Wyżyna Inńska Szadzko
- XI 1970 Pojezierze Trzczańskie Krzyż
- XII 1971 Kurpie Nowogród
- XIII 1972 Bory Dolnośląskie Bolesławiec
- XIV 1973 Wysoczyzna Elbląska Kadyny
- XV 1974 Roztocze Zamość
- XVI 1975 Nizina Szczecińska Moryń
- XVII 1976 Południowe Mazowsze Szydłowiec
- XVIII 1977 Nizina Śląska Rokitki
- XIX 1978 Ziemia Opolska Otmuchów
- XX 1979 Ziemia Chełmska i Podlasie Chełm
- XXI 1980 Warmia i Mazury Olsztyn
- XXII 1981 Jura Krakowsko - Częstochowska
Olsztyn
- XXIII 1982 Mazury Augustów
- XXIV 1983 Ziemia Chełmińska Barbarka
- XXV 1984 Wielkopolska Bucharzewo
- XXVI 1985 Ziemia Elbląska Elbląg
- XXVII 1986 Ziemia Lubelska Dęblin
- XXVIII 1987 Góry Świętokrzyskie Skarżysko -
Kamienna
- XXIX 1988 Ziemia Białostocka Białowieża
- XXX 1989 Ziemia Lubuska Kostrzyń
- XXXI 1990 Ziemia Radomska Topornia/k.
Przysuchy
- XXXII 1991 Ziemia Toruńska Toruń
- XXXIII 1992 Pomorze Dąbki
- XXXIV 1993 Górny Śląsk Świerklaniec
- XXXV 1994 Środkowe Nadodrze Zielona Góra
- XXXVI 1995 Ziemia Lubelska Lublin
- XXXVII 1996 Ziemia Suwalska Augustów
- XXXVIII 1997 Ziemia Toruńska Toruń
- XXXIX 1998 Ziemia Gdańska Gdańsk
- XL 1999 Podlasie Supraśl
- XLI 2000 Ziemia Radomska Warka
- XLII 2001 Jura Krakowsko - Częstochowska
Łazy
- XLIII 2002 Warmia i Mazury Miłomłyn
- XLIV 2003 Wielkopolska Szamotuły
- XLV 2004 Świętokrzyskie Ostrowiec
Świętokrzyski
- XLVI 2005 Mazowsze Północne Płock
- XLVII 2006 Opolszczyzna Głuchołazy
- XLVIII 2007 Podbeskidzie Bielsko - Biała
- XLIX 2008 Powiśle Elbląg
- L 2009 Jura Zawiercie
- LI 2010 Grunwald Olsztyn
- LII 2011 Bory Tucholskie Chełmno
- LIII 2012 Puszcza Notecka Lubasz
- LIV 2013 Świętokrzyskie Ostrowiec
Świętokrzyski
- LV 2014 Pomorskie Lębork
- LVI 2015 - Mazowieckie Siedlce

KOMITET ORGANIZACYJNY

KOMANDOR RAJDU	Wojciech Chwedczuk	tel. 693 691 256
Z-CA KOMANDORA RAJDU -	Anna Kirchner	tel. 502 320 165
Z-CA KOMANDORA RAJDU	Jarosław Głowacki	tel. 516 150 102
KIEROWNIK METY	Anna Kirchner	tel. 502 320 165
OBSŁUGA BIURA	Dominika Jurek	tel. 535 068 593
	Aleksandra Cepek	tel. 535 068 593

KIEROWNICY TRASY NR I:		
Wojciech Drozda PTP 9964, PInO 473,		tel. 606-744-090
Jarosław Karpiński PTP 9603		tel. 603-702-448

KIEROWNICY TRASY NR II:		
Paweł Kowalczyk, PTP 9208, PInO 446		tel. 510 209 673
Zbigniew Ochnio PTP 6111		tel. 502 187 601

KIEROWNICY TRASY NR II C:		
Piotr Zgoda, PTP 10045, PInO 568		tel. 661 702 673
budowniczy etapu: Bartosz Tyczyński PInO 405,		
budowniczy etapu: Bogusław Ciastek PTP 9974 PInO 439		

KIEROWNICY TRASY NR III:		
Jarosław Wolański, PTP 7460		tel. 782-786-538
Eugeniusz Skorupka PTP 9763		tel. 607 785 990

TRASA NR 1 „MIĘDZY NARWIĄ A BUGIEM”**306 km**

dzień	data	trasa	km
00/Pt	03/07	Przyjazd do Sulejówka, zakwaterowanie	-
01/So	04/07	Dalsze zakwaterowanie, do godz 12:00 Sulejówek(OKP) - Okuniew - Ossów(OKP)	17
02/N	05/07	Ossów- rez. Grabcz - Wołomin Muzeum Nałkowskich - Kobyłka (OKP) - Radzymin - Wólka Radzymińska	28
03/Po	06/07	Wólka Radzymińska- fort. Beniminów - Nieporęt - Zegrze - Jadwisin - Serock	24
04/Wt	07/07	Serock- Łacha - Zatory - Pułtusk	28
05/Sr	08/07	Pułtusk (OKP) (zwiedzanie) - Pułtusk	8
06/Cz	09/07	Pułtusk- Obryte - Sadykierz - Rząśnik - Porządzie	27
07/Pi	10/07	Porządzie- Sieczychy - Dalekie - Nowa Wieś - Brańszczyk - Kamieńczyk	28
08/So	11/07	Kamieńczyk - Wyszków - Rybienko -Lucynów - Kamieńczyk	22
09/N	12/07	Kamieńczyk- Loretto - Gwizdały - Łochów- Zambrzyniec	29
10/Po	13/07	Zambrzyniec - Paplin - Starawieś - Węgrów	21
11/Wt	14/07	Węgrów- Jarnice -Sowia Góra - Ruchna - Węgrów	18
12/Sr	15/07	Węgrów- Liw (OKP) - Grodzisk - Wyszków	17
13/Cz	16/07	Wyszków - Nowa Sucha- Kopcie - Gałki - Kotuń	21
14/Pi	17/07	Kotuń - Chlewiska (Reymontówka) - Stare Iganie (OKP) - Siedlce (OKP)	20
15/So	18/07	Siedlce	-

TRASA NR 2 "TRASA POWSTAŃ NARODOWYCH - TRASA PĄCZKA"**266 km**

dzień	data	trasa	km
00/Pt	03/07	Przyjazd do PKP Wygoda, zakwaterowanie w miejscowości Grabniak	-
01/Sb	04/07	Grabniak- Godzisz- Oronne - Podzamcze- Maciejowice	15
02/N	05/07	Maciejowice - Stara Krępa /kopiec Kościuszki/ - Leonów- Lipniki - Lewików - Wanaty - Skurcza - Wilga	30
03/Pn	06/07	Wilga - Mariańskie Porzecze - Ostry Bór - Malinówka - Wilga (dwa etapy InO - dzienny i nocny, TP, TU, TZ)	20
04/Wt	07/07	Wilga - Cyganówka - Uśniaki - Huta Garwolińska	15
05/Śr	08/07	Huta Garwolińska /ścieżka ekologiczna/ - Stara Huta - Huta Anglia - Pilawa (dwa etapy InO - dzienny i nocny, TP, TU, TZ)	21
06/Cz	09/07	Pilawa - Jaźwiny - Augustówka - Goćław (jeden etap InO - nocny, TP, TU, TZ)	15
07/Pt	10/07	Goćław - Lubice Rez. Czarczi Dół - Regut	20
08/Sb	11/07	Regut - Celestynów Rez. Bagno Bocianowskie - Rez. Świder - Kołbiel	15
09/N	12/07	Kołbiel - Sufczyn - Huta Radachowska - Starogród - Borówek - Wielgolas - Latowicz	30
10/Pn	13/07	Latowicz Dąbrówka - Jeruzal - Brodki - Wodynie	25
11/Wt	14/07	Wodynie - Łukówiec - Jeruzal - Kuflew - Kamionka - Latowicz - Borki - Wodynie	25
12/Śr	15/07	Wodynie - Kaczory - Szostek - Wólka Kobyła - Skórzec	20
13/Cz	16/07	Skórzec - Cisie Zagrudzie - Kotuń	15
14/Pt	17/07	Kotuń - Stare Iganie (OKP) - Siedlce (OKP)	20
15/Sb	18/07	Siedlce	-

**TRASA NR 2 A „PĄCZKA”
185 km**

01/Cz	09/07	Pilawa – Jaźwiny – Augustówka - Gocław	15
02/Pt	10/07	Gocław – Lubice Rez. Czarci Dół - Regut	20
03/Sb	11/07	Regut – Celestynów Rez. Bagno Bocianowskie – Rez. Świder - Kołbiel	15
04/N	12/07	Kołbiel – Sufczyn – Huta Radachowska – Starogród – Borówek – Wielgolas - Latowicz	30
05/Pn	13/07	Latowicz Dąbrówka – Jeruzal – Brodki – Wodynie	25
06/Wt	14/07	Wodynie – Łukówiec – Jeruzal – Kuflew – Kamionka – Latowicz – Borki - Wodynie	25
07/Śr	15/07	Wodynie – Kaczory – Szostek – Wólka Kobyla - Skórzec	20
08/Cz	16/07	Skórzec – Cisie Zagrudzie - Kotuń	15
09/Pt	17/07	Kotuń – Stare Iganie - Siedlce	20
10/Sb	18/07	Siedlce	-

**TRASA NR 2 B „PĄCZKA”
135 km**

01/N	12/07	Kołbiel – Sufczyn – Huta Radachowska – Starogród – Borówek – Wielgolas - Latowicz	30
02/Pn	13/07	Latowicz Dąbrówka – Jeruzal – Brodki – Wodynie	25
03/Wt	14/07	Wodynie – Łukówiec – Jeruzal – Kuflew – Kamionka – Latowicz – Borki - Wodynie	25
04/Śr	15/07	Wodynie – Kaczory – Szostek – Wólka Kobyla - Skórzec	20
05/Cz	16/07	Skórzec – Cisie Zagrudzie - Kotuń	15
06/Pt	17/07	Kotuń – Stare Iganie - Siedlce	20
07/Sb	18/07	Siedlce	-

TRASA NR 2 C „InO U PĄCZKA”

5 etapów TP, TU, TZ za 3pkt na OInO

05 - 07/07	Wilga - OW Politechniki Warszawskiej	Etap 1 D – start godz. 15.00	Etap 1 N – start godz. 22.00	TP, TU , TZ za 3 pkt na OInO
08/07	Pilawa - Stadion Miejski	Etap 1 D – start godz. 15.00	Etap 1 N – start godz. 22.00	TP, TU , TZ za 3 pkt na OInO
09/07	Gocław - OSP	----- -----	Etap 1 N – start godz. 22.00	TP, TU , TZ za 3 pkt na OInO

TRASA NR 3 "NADBUŻAŃSKA"
279km

dzień	data	trasa	km
01/Sb	04/07	przyjazd do Sarnak, zakwaterowanie	-
02/N	05/07	Sarnaki – Rozwadów- Stare Mierzvice /czerwony szlak rowerowy/ – Klepaczew – Serpelice	20
03/Pn	06/07	Serpelice – Borsuki – Gnojno – przeprawa promowa – Niemirów – Sutno – Mielnik	23
04/Wt	07/07	Mielnik – Wajków – Sutno – Mętna – (Adamowo Zastawa) – Poręba – Rezerwat Góra Uszeście – Mielnik	22
05/Śr	08/07	Mielnik – Osłowo – Maćkowicze – Homoty – Oksiutycze – Grabarka - Boratyniec Lacki – Siemiatycze	24
06/Cz	09/07	Siemiatycze – Annopol/pieszy szlak czerwony/ - kol. Siemiatycze / niebieski szlak bunkrów/ - Wólka Nadbużna – Ogrodniki – Klekotowo – Zajęczniki /punkt widokowy/ - Drohiczyn / szlak czerwony rowerowy/	24
07/Pt	10/07	Drohiczyn – przeprawa promowa – Bużyska – Korczew – Szczeglacin – Mogielnica - Frankopol – Mołożew Wieś – Gródek	26
08/Sb	11/07	Gródek - wał przeciwpowodziowy (szlak niebieski) – Krzemień Zagacie - wał – Kamieńczyk – Łazówek – Dzierzby Szlacheckie – Tończa – Gródek	30
09/N	12/07	Gródek – Bujały Mikosze – Nieciecz Włociańska – Sokołów Podlaski	21
10/Pn	13/07	Sokołów Podlaski – Brzozów – Grochów Włociański – Węgrów	18
11/Wt	14/07	Węgrów i okolice : przejście piesze na Górę Sowią, zwiedzanie Pałacu w Starejwsi	10
12/Śr	15/07	Węgrów – Liw – Grodzisk – Ziomaki – Wyszaków – Witanki – Męczyn – Budzieszyn – Mokobody	26
13/Cz	16/07	Mokobody – Wólka Proszewska – Zaliwie Szpinki – Zaliwie Piegawki – Niwiski – Kisielany Żmichy	18
14/Pt	17/07	Kisielany Żmichy – Niwiski – Ostrówek – Nowe Opole – Nowe Iganie – Siedlce	17
15/Sb	18/07	Siedlce	-

HISTORYCZNO – PRZYRODNICZY OPIS TRAS

I MIĘDZY NARWIĄ A BUGIEM

Teren bogaty w wydarzenia historyczne, związane z historią Mazowsza na pograniczu kulturowym dawnego Królestwa Polskiego. Najdalej wysunięte miasto to Pułtusk o dużych walorach turystycznych. Uwagę przyciąga zamek biskupów płockich (obecnie Dom Polonii), najdłuższy rynek (400 m) oraz kolegiata z cennym wyposażeniem. Na trasie tej spotykamy miejscowości związane z dramatycznymi, lecz zwycięskimi wydarzeniami związanymi z obroną Warszawy w sierpniu 1921r. np. Ossów, Radzymin. W sąsiedztwie Warszawy żyli znani Polacy np. Zofia Nałkowska (Wołomin), August Cieszkowski (Nowa Sucha) czy marszałek Józef Piłsudski (Sulejówek), których życie i działalność można poznać w muzeach im poświęconym. W Lorettcie żył ks. Ignacy Kłopotowski twórca zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Loretańskiej.

Tereny te leżały w średniowieczu na pograniczy Mazowsza i Litwy. Dla zabezpieczenia tych ziem przed najazdami, książęta wzniesli zamek w Liwie, dziś Muzeum Zbrojownia. Atrakcją tej trasy są dworki i pałace wyłaniające się ze starych parków - pamiątka po dawnych mieszkańcach m.in. w Paplinie, Łochowie, w Chlewiskach oraz interesujący zamek Radziwiłłowski w Starej Wsi. Dużą atrakcją na tej trasie jest miasto Węgrów z cennymi freskami Michelangelo Palloniego i zwierciadłem Twardowskiego w kościele farnym oraz pozostałościami klasztoru Bartolomitów zw. Bartoszkami lub Komunistami.

Poza walorami kulturowymi na tym obszarze cenne są walory przyrodnicze m.in. rzeka Bug, nieuregulowana, tworząca meandry i starorzecza. Piękno tej rzeki doceniono w 1993r., tworząc Nadbużański Park Krajobrazowy. Szczególnie w okolicy Kamieńczyka rzeka ta wykorzystywana jest dla celów turystycznych i wypoczynkowych. W okolicy Łochowa piękno swoje pokazuje rzeka Liwiec, wijąca się wśród pól, wykorzystywana na spływy kajakowe. Najlepiej jest widoczna z Góry Sowiej. Także rzeka Narew w okolicy Pułtuska przyciąga turystów swoim pięknem. Wkomponowana w środowisko leśne jest wspaniałą okazją do sportów wodnych. Atrakcją turystyczna jest Zalew Zegrzyński, jako baza dla miłośników aktywnego wypoczynku. Obszar ten bogaty jest także w kompleksy leśne Puszczy Białej w okolicy Pułtuska i lasy łochowskie, będące pozostałością dawnej Puszczy Kamienieckiej. Tam w czasie II wojny światowej walczyli z okupantem Harcerze z Kompanii Szturmowej „Jerzyki”.

II TRASA POWSTAŃ NARODOWYCH - TRASA PĄCZKA

Teren ten jest ciekawy pod względem historycznym, należący w przeszłości do Księstwa mazowieckiego, a od XVI w. do Królestwa Polskiego. Większość miast pozostawała przez wieki w rękach rodów magnackich. Najciekawsze miasta znajdujące się na trasie to Kołbiel, Maciejowice, Podzamcze, będące w przeszłości w rękach rodu Zamoyskich i Latowicz, należący do Czartoryskich. Szczególnie w czasie powstań narodowych mieszkańcy silnie włączyli się w działania zbrojne przeciw carskiemu okupantowi. Największa bitwa rozegrała się pod Maciejowicami 10 października 1794r., gdzie wojska dowodzone przez Tadeusza Kościuszkę, zostały rozgromione przez Rosjan. Sam T. Kościuszko ciężko ranny wraz ze swoim adiutantem Julianem Urynem Niemcewiczem i innymi trafił do niewoli. Tak zakończyła się Insurekcja Kościuszkowska. Dalsze działania powstańcze z 1831r. miały miejsce m.in. w Skórcu i Wodyniach. Ważnym punktem przerzutu wojsk powstańczych był Latowicz, gdzie w czasie powstania przebywał gen. Jan Skrzynecki. W Skurczy nad Wisłą można zobaczyć skansen wojenny oraz rekonstrukcję mostu służącego przeprawie m.in. wojsk Dywizji Piechoty im. T. Kościuszki i Batalionu saperów 2 Dywizji Piechoty im. H. Dąbrowskiego przez Wisłą podczas walk o przyczółek warecko-magnuszewski.

Teren ten bogaty jest także w walory przyrodnicze. Największym z nich jest rzeka Wisła, która w okolicach Wilgi od dawna wykorzystywana jest dla celów turystycznych i wypoczynkowych. Atrakcją jest także rzeka Świder, tworząca zakola, a jednym z interesujących elementów w korycie rzeki są także progi, zwane szypotami. Poza rzeką atrakcją tego regionu są lasy np. garwolińskie, które wykorzystywane są dla celów rekreacyjnych i turystycznych. Przykładem jest ścieżka edukacyjna w Hucie Garwolińskiej. Inne duże skupisko lasów wstępuje w okolicy Celestynowa. To pozostałość dawnej Puszczy Osieckiej. Dla turystów utworzono tu ścieżki przyrodnicze, pokazujące najpiękniejsze miejsca i atrakcje.

Na trasie napotkać możemy dziedzictwo kulturowe np. sanktuarium maryjne w Mariańskim Porzeczcu czy kulturę ludową Ziemi Kołbieskiej. Atrakcją ostatnich lat jest wieś Jezural, gdzie nakręcane są kolejne odcinki serialu „Ranczo”.

III TRASA NADBUŻAŃSKA

Teren ten tzw. Południowe Podlasie jest ciekawy pod względem historycznym i kulturowym. W średniowieczu toczyły się tu wielokrotnie spory terytorialne między Królestwem Polskim, Litwą i Rusią. Pozostałością dawnych wydarzeń historycznych są dwa najstarsze miasta na trasie – Drohiczyn, w którym na króla Rusi koronował się Daniel Romanowicz i Milenik – gdzie w 1501r Aleksander Jagiellończyk i dygnitarze litewscy podpisali Unię mielnicką. To świadczy o randze, jaką miasta te odgrywały w przeszłości. Na obszarze tym widoczna jest również wielokulturowość religijna.

W przeszłości poza ludnością prawosławną zamieszkującą wschodnie tereny Polski (na szlaku to- Drohiczyn, Grabarka, Siemiatycze, Hajnówka) zamieszkiwali również kalwini. Pamiątki po nich zobaczyć można w Węgrowie. To ciekawe miasto warte zwiedzania, choćby ze względu na zwierciadło Twardowskiego i polichromie Michelangelo Palloniego w kościele farnym. Atrakcją historyczną tej obszaró jest fakt pojawiania się tu w dawnych czasach plemienia Jaćwingów, które nękało mieszkańców swoimi najazdami. Widoczne jest to m.in. w historii Drohiczyzna czy sanktuarium maryjnego w Mokobodach.

Teren Południowego Podlasia zamieszkiwała kiedyś szlachta mazowiecka, po której pozostały nieliczne dwory i pałace. Jeden z nich podziwiać można m.in. w Korczewie, i w Niwiskach. Mieszkańcy tych dworach kultywowali przez wieki miłość do Ojczyzny, skutkiem czego bardzo angażowali się w wali narodowowyzwoleńcze w XIX w. Pamiątką zrywów powstańczych jest pomnik bitwy powstania listopadowego w Iganiach, i powstania styczniowego pod Węgrowem. Natomiast w Sarnakach warto zwrócić uwagę na makietę rakiety V2, którą polscy partyzanci z ugrupowania „Zenona” przechwycili w bagnach nadbużańskich, w ten sposób uniemożliwiając Niemcom użycie jej w dalszych działaniach wojennych.

Na Południowym Podlasiu podziwiać możemy również piękno nadbużańskiej przyrody. Walory Bugu doceniono w 1993 r. tworząc Nadbużański Park krajobrazowy o pow. 741,36 km². Nieuregulowana rzeka tworzy zakola, zwane burzyskami, gdzie gromadzi się rzadkie gatunkowo ptactwo. Ponadto atrakcją tego terenu jest rzeka Liwiec, wijąca się przez Ziemię Węgrową. Piękno tej rzeki podziwiać można m.in. w okolicy Liwu i Kisielan. Rzeki te coraz częściej doceniane są w turystyce poprzez spływy kajakowe, rejsy statkami i organizację w ich otoczeniu agroturystyki.

Opis miejscowości znajdujących się na trasie LVI OWRP

Trasa nr 1 „Między Narwią a Bugiem”

Brańszczyk – wieś gminna w woj. mazowieckim, w pow. wyszkowskim.

Kościół pw. Wniebowzięcia NMP z 1833 r.

Kaplica cmentarna z 1861 r.

Klasykistyczny dwór drewniany z 1 poł. XIX w.

Zespół Publicznych Placówek Oświatowych.

Chlewiska – wieś w woj. mazowieckim, w pow. siedleckim, w gminie Kotuń.

Zespół dworsko-parkowy. W zabytkowym dworku z połowy XX w. mieści się Dom Pracy Twórczej „Reymontówka”.

Kapliczka trójkontrynacyjna z przełomu XVIII i XIX w.

Grodzisk – wieś w woj. mazowieckim, w pow. węgrowskim, w gminie Liw.

Na południowym skraju wsi znajduje się imponujących rozmiarów grodzisko położone w cyplu wrzynającym się w dolinę Liwca.

Gwizdały – wieś w woj. mazowieckim, w pow. węgrowskim, w gminie Łochów.

Jedyny w świecie Muzeum Gwizdka w Zespole Szkół - powstało w maju 1999 r.

Kościół pw. MB Częstochowskiej.

Kamieńczyk – wieś letniskowa w woj. mazowieckim, w powiecie i gminie Wyszaków.

Neogotycki kościół z 1896-1900 r., dzwonnica z 1885 r.

Pomnik powstańców z 1863 r.

Muzeum Etnograficzne.

Na cmentarzu parafialnym pomnik ku czci poległych w II wojnie światowej i grób dziadków Prymasa Tysiąclecia Stefana Wyszyńskiego.

Szkoła Podstawowa.

W pobliżu Liwiec wpada do rzeki Bug.

Kobyłka – miasto i gmina w woj. mazowieckim, w pow. wołomińskim.

Barokowy Kościół pw. św. Trójcy zbudowany w latach 1741 -1763.

Kaplica cmentarna św. Filomeny z 1837 r.

Rynek o nietypowym kształcie trójkąta. Na rynku kapliczka upamiętniająca walki z roku 1920.

Kopcie – wieś w woj. mazowieckim, w pow. węgrowskim, w gminie Grębków.

Kościół pw. MB Królowej Korony Polskiej z 1923 -1933 r.

Kotuń – wieś gminna w woj. mazowieckim, w pow. siedleckim.

Kościół pw. św. Antoniego zbudowany w latach 1948-1953 r.

Muzeum Pożarnictwa - powstało w 1982 r., posiada ponad 1000 eksponatów.

Szkoła Podstawowa i Publiczne Gimnazjum.

Liw – wieś w woj. mazowieckim, w pow. węgrowskim nad rzeką Liwiec.

Gotycki Zamek Książąt Mazowieckich z przełomu XIV i XV w. a w nim Muzeum-Zbrojownia / militaria, malarstwo batalistyczne i etnografia regionu /.

Neogotycki kościół pw. św. Leonarda z lat 1905-1907.

Kapliczka z figurą św. Jana Nepomucena z 1901 r.

Loretto – miejscowość w woj. mazowieckim, w powiecie i gminie Wyszaków.

Sanktuarium diecezjalne pw. MB Loretańskiej.

W Loretto mieści się klasztor i nowicjat sióstr loretanek. Prowadzą one Dom Opieki pod nazwą „Dzieło miłości im. ks. Ignacego Kłopotowskiego”, domy rekolekcyjne, wypoczynkowe i kolonijne.

W kaplicy Sanktuarium MB Loretańskiej pochowano założyciela zgromadzenia loretańskiego błóg. ks. Ignacego Kłopotowskiego.

Łochów – miasto w woj. mazowieckim, w pow. węgrowskim.

Neorenesansowy Pałac Łochów z 1820-1830 r. w otoczeniu parku krajobrazowego – obecnie Centrum

Konferencyjno - Wypoczynkowe.

Dworzec kolejowy z 1866 r.

Budynek poczty z XIX w.

Kamienna figura św. Jana Nepomucena z 1 poł. XIX w.

Kościół pw. Niepokalanego Serca NMP z 1974 -1977 r.

Zespół Szkół.

Nieporęt – wieś gminna w woj. mazowieckim, w pow. legionowskim.

Barokowy kościół pw. fundacji króla Jana Kazimierza zbudowany w latach 1661-1667.

Szkoła Podstawowa.

Nowa Sucha - wieś w woj. mazowieckim, w pow. węgrowskim, w gminie Grębków.

Dwór klasycystyczny Cieszkowskich z 1743-1745 r. - Siedziba Muzeum Architektury Drewnianej

Regionu Siedleckiego.

Park dworski z przełomu XVIII i XIX w.

Skansen drewnianego budownictwa zabytkowego, gdzie znajdują się m.in. : organistówka z XIX w., dwie chałupy z XIX w.,

dzwonnica z końca XVIII w., plebania z 1900 r., wiatrak holenderski, karczma

plebańska z ok. 1900 r., dworek miejski z ok. 1850 r., stodoła z ok. 1900 r., maneż z końca XIX w.,

wikarówka z 1840 r., spichlerz z połowy XX w., owczarnia z połowy XX w., dwór z 1825 r.,

drewniane budynki z XIX w.

Dwór i skansen – własność prywatna.

Nowe Iganie – wieś w woj. mazowieckim, w powiecie i gminie Siedlce.

Pomnik upamiętniający bitwę pod Iganiami /10.04.1831 /, odsłonięty 13.10.1931 r.

Przy drodze między Iganiami Nowymi a Starymi znajduje się dwór murowany z 1828 r

Obryte – wieś gminna w woj. mazowieckim, w pow. pułuskim.

Kościół pw. Trójcy Świętej z 1851-1853 r.

Szkoła Podstawowa i Gimnazjum.

Okuniew - wieś w woj. mazowieckim, w pow. Mińsk Mazowiecki, w gminie Halinów.

Klasycystyczny Pałac Łubieńskich z 1 poł. XIX w. w parku krajobrazowym ze starodrzewiem.

Klasycystyczna kaplica cmentarna z XIX w.

Klasycystyczny kościół pw. św. Stanisława Kostki z lat 1823-1835.

Zespół Szkolno-Przedszkolny.

Ossów – wieś w woj. mazowieckim, w powiecie i gminie Wołomin.

Cmentarz Poległych w Bitwie Warszawskiej z kaplicą.

Krzyż oznaczający miejsce śmierci księdza Ignacego Skorupki oraz jego pomnik.

Zespół Szkół im. ks. Ignacego Skorupki.

Przy szkole znajduje się pawilon historyczny, w którym znajduje makieta bitwy warszawskiej.

Paplin - wieś w woj. mazowieckim, w pow. węgrowskim, w gminie Korytnica.

Późnobarokowy drewniany dwór z XVIII w. / od 1995 r. własność prywatna /.

Porządzie – wieś w woj. mazowieckim, w pow. wyszkowskim, w gminie Rząśnik.

Drewniany kościół pw. św. Teresy od Dzieciątka Jezus z 1715 r.

Publiczna Szkoła Podstawowa.

Pułtusk – miasto powiatowe w woj. mazowieckim nad rzeką Narew.

Zamek biskupi z 1319 r., rozbudowany w latach 1552 i 1618 - obecnie Dom Polonii.

Dawna kaplica zamkowa św. Marii i Magdaleny z 1538 r.

Bazylika pw. Zwiastowania NMP z 1443 r.

Ratusz z wieżą ratuszową z XVI w. / położony w Rynku najdłuższym w Europie/.

Późnobarokowy kościół pw. św. Piotra i Pawła z 1688-1718 r.

Gotycki kościół przyklasztorny pw. św. Józefa z 1640 r.

Późnogotycki kościół pw. św. Krzyża z 1531 r.

Klasycystyczne domy w rynku z początku XIX w.

Akademia Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztora, Zespoły Szkół.

Rząśnik – wieś gminna w woj. mazowieckim, w pow. wyszkowskim.

Ośrodek Kultury Kurpiów.

Kościół pw. NMP Matki Kościoła 1989 -1994 r.

Pomnik nieznanego żołnierza.

Zespół Szkół Publicznych.

Radzymiń – miasto w woj. mazowieckim, w pow. wołomińskim.

Klasycystyczny kościół pw. Przemienienia Pańskiego z 1773-1780 r.

Klasycystyczna szkoła z lat 1843-1844

Klasycystyczny dawny szpital z 1830 r.

Barokowa kapliczka z XVIII w.

Zespoły Szkół.

Sadykierz – wieś w woj. mazowieckim, w pow. pułuskim, w gminie Obryte.

Drewniany kościół filialny pw. św. Rocha z 2003 r., obok dzwonnica z 1812 r.

Sulejów – miasto w woj. mazowieckim, w pow. Mińsk Mazowiecki.

Zabytkowy zespół willowy przy ul. Oleandrów 5 tj. : Willa „Milusin” zbudowana dla Józefa Piłsudskiego w 1923 r.. willa „Otradno” tzw. „Drewniak”, willa „Bzów”.

Zabytkowy Dworek „Siedziba” zbudowany w 1911 r., zamieszkiwany przez Zofię i Jędrzeja Moraczewskich.

Kościół pw. Przemienienia Pańskiego zbudowany w latach 1934-1936.

Serock – miasto w woj. mazowieckim, w pow. legionowskim nad rzeką Narew.

Późnogotycki kościół pw. Zwiastowania NMP zbudowany w latach 1512-1535.

Zajazd z końca XVIII w.

Ratusz – siedziba Urzędu Miasta i Gminy.

Malowniczy widok połączenia Bugu i Narwi.

Sieczchy – wieś w woj. mazowieckim, w pow. wyszkowskim, w gminie Długosiodło.

Wyjątkowo cenny zespół domów drewnianych.

Publiczna Szkoła Podstawowa.

Starawieś – wieś w woj. mazowieckim, w powiecie węgrowskim, w gminie Liw.

Pałac fundacji Bogusława Radziwiłła z 1665-1661 r., przebudowany w 1843 r. w stylu neogotyku

Obecnie ośrodek konferencyjno- wypoczynkowy Narodowego Banku Polskiego.

Neogotycki kościół pw. św. Michała Archanioła wybudowany w latach 1866-1871.

Pomnik upamiętniający naloty samolotów typu Łoś w 1939 r.

Samorządowa Szkoła Podstawowa.

Proszew – wieś w woj. mazowieckim, w pow. węgrowskim, w gminie Grębków.

Zabytkowy dwór z 1 poł. XIX w. położony na wysokiej skarpie rzeki Kostrzyn i park krajobrazowy.

/własność prywatna/.

Ruchna – wieś woj. mazowieckim , w powiecie węgrowskim, w gminie Liw.

Kościół pw. NMP Matki Kościoła.

Samorządowa Szkoła Podstawowa.

Siedlce – miasto w woj. mazowieckim.

Ratusz miejski zbudowany w latach 1763-1773 r.

Pałac Ogińskich z l. 1698-1740, przebudowany w latach 1779-1781

Barokowo-klasycystyczny kościół pw. św. Stanisława BM z 1740-1749 r. fundacji Czartoryskich z plebanią 1768-1774 r.

Kaplica Ogińskiej pw. św. Krzyża z 1791 r.

Neogotycka katedra pw. Niepokalanego Poczęcia NMP z 1906-1912 r.

Kościół garnizonowy pw. Najświętszego Serca Jezusowego z 1869 r.

Miejska Biblioteka Publiczna – dawny Odwach z 2 poł. XVIII w.

Klasycystyczna poczta z 1827-1828 r.

Siedziba Sądu Okręgowego z 1 poł. XIX w.- dawny Trybunał Cywilny.

Gimnazjum im. St. Żółkiewskiego z 1843-1844 r.

Archiwum Państwowe z lat 1841-1844 /dawna stajnia pałacowa/

Zakład Karny z 1841-1843 proj. Henryk Marconi.

Hala Targowa z 1908-1909 r.

Sala widowiskowa Podlasie /dawny Dom Ludowy/ z 1902-1903 r.
Budynek Kurii Biskupiej /dawna siedziba Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego / z 1872-1873 r.
Kolumna Toskańska z 1783 r.
Muzeum Okręgowe, Muzeum Diecezjalne i Muzeum św. Jana Pawła II.
Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny.
Collegium Mazovia Innowacyjna Szkoła Wyższa.

Wołomin – miasto powiatowe w woj. mazowieckim.

Kościół pw. MB Częstochowskiej z lat 1908-1927, zniszczony w 1944, odbudowany w latach 1950-1953.
Muzeum im. Zofii i Wacława Nałkowskich otwarte 29.10.1992 r. / rodzinny dom Zofii Nałkowskiej został zbudowany w 1895 r. /.
Zespoły Szkół.

Węgrów – miasto powiatowe w woj. mazowieckim, nad rzeką Liwiec.

Kościół pw. Wniebowzięcia NMP z 1414 r. /gotycki/ , odbudowany w latach 1703-1709 w stylu barokowym z dwoma dzwoniczami z początku XVIII w. i barokową bramą.
Kościół pw. św. Antoniego z Padwy i św. Piotra z Alkantary w stylu barokowym zbudowany w latach 1693-1715.
Kościół ewangelicki pw. Świętej Trójcy zbudowany w latach 1836-1841.
Zabytkowy cmentarz ewangelicki z drewnianą kaplicą z 1679 r. /zbudowana w ciągu I doby/.
Plebania ewangelicka z 1763 r.
Dom Gdański z XVIII w. /dawny zajazd / w stylu barokowym, obecnie siedziba Miejskiej Biblioteki Publicznej. Dom Lipki /obecnie USC /.
Budynek dawnego kolegium - szkoły średniej prowadzonej przez księży bartolomitów / inne nazwy komuniści, bartoszkowie / jest położony przy rynku głównym na ul. Kościelnej /.
Mieści się w nim dzisiaj m.in. Caritas działający przy parafii WNMP oraz biuro senatora RP.

Wyszków – wieś w woj. mazowieckim, w pow. węgrowskim, w gminie Liw, nad rzeką Liwiec.

Kościół barokowy pw. Podwyższenia Krzyża Świętego z 1788 r.
Trzy murowane kapliczki z XVIII w. /św. Jana Nepomucena, św. Floriana i św. Notburgi /.

Zegrze – wieś w woj. mazowieckim, w pow. legionowskim, w gminie Serock nad rzeką Narew.

Kościół garnizonowy pw. św. Gabriela Archaniola.
Pałac Myśliwski z XIX w. /obecnie hotel /.
Zespół Szkół.

Trasa nr 2 „Trasa Powstań Narodowych - Trasa Pączka”

Celestynów – wieś gminna w woj. mazowieckim, w pow. otwockim.

Kościół pw. Wniebowzięcia NMP z lat 1930-1932

Pomnik ofiar nalotu 1 września 1939 r.

Gimnazjum i Szkoła Podstawowa.

Cisie Zagrudzie - wieś w woj. mazowieckim, w pow. siedleckim, w gminie Kotuń.

Pałac z 2 poł. XIX w. z parkiem o pow. 2,5 ha /własność prywatna/.

Szkoła Podstawowa.

Dąbrówka – wieś w woj. mazowieckim, w pow. mińskim, w gminie Latowicz.

Murowana kapliczka, słupowa z 1968 r.

Figura Matki Bożej Łaskawej ustawiona w 1960 r.

Garwolin – miasto powiatowe w woj. mazowieckim.

Neobarokowy kościół pw. Przemienienia Pańskiego z 1890-1909 r.

Klasycystyczna kaplica cmentarna św. Antoniego z 1839 r.

Zespół dawnych koszar z 1892-1914 r.

Zespół dworski z początku XX w. z parkiem.

Drewniane domy z 1 poł. XIX w.

Siedziba Urzędu Miasta z 1910 r.

Gocław – wieś w woj. mazowieckim, w pow. garwolińskim, w gminie Pilawa.

Kościół pw. NMP Królowej Polski z 1985-1989 r.

Mogiła powstańców z 1863 r.

Publiczna Szkoła Podstawowa im. kard. Stefana Wyszyńskiego.

Godzisz - wieś w woj. mazowieckim, w pow. Garwolińskim, w gminie Sobolew.

Pomnik - drzewo, pod którym odpoczywał Tadeusz Kościuszko przed bitwą pod Maciejowicami w 1794 r.

Grabniak – wieś w woj. mazowieckim, w pow. garwolińskim, w gminie Sobolew.

Huta Garwolińska - wieś w woj. mazowieckim, w powiecie i gminie Garwolin.

Ścieżka przyrodniczo – kulturowa długości 3,8 km.

Jeruzal – wieś w woj. mazowieckim, w pow. mińskim, w gminie Mrozy.

Kościół drewniany pw. św. Michała i Mikołaja 1757-1758 r. z drewnianą dzwonnica z XVIII w.

Budynek Gminnej Biblioteki Publicznej z 1920 r.

W Jeruzalu kręcone są odcinki popularnego serialu telewizyjnego „Ranczo” i „Ranczo Wilkowyje”.

Zespół Szkół im. Henryka Sienkiewicza.

Kolbiel – wieś gminna w woj. mazowieckim, w pow. otwockim.

Pałac Zamojskich 1866-1868 r. i obelisk ku czci hr. Józefa Zamojskiego.

Kościół pw. św. Trójcy wybudowany w latach 1897-1901.

Murowana neogotycka plebania z końca XIX w.

Publiczne Gimnazjum i Szkoła Podstawowa.

Kotuń – wieś gminna w woj. mazowieckim, w pow. siedleckim.

Kościół pw. św. Antoniego z 1948-1953 r.

Muzeum Pożarnictwa - powstało w 1982 r. i posiada ponad 1000 eksponatów/

Kuflew – wieś w woj. mazowieckim, w pow. mińskim, w gminie Mrozy.

Kościół pw. św. Józefa Oblubieńca 1991-1994 r. i plebania z XIX w.

Barokowa dzwonnica z 1759 r.

Szkoła Podstawowa.

Latowicz - wieś gminna w woj. mazowieckim, w pow. mińskim.

Neogotycki kościół pw. św. Walentego i św. Trójcy zbudowany w latach 1889-1911.

Dwie kapliczki murowane, słupowe, dwukondygnacyjne z połowy XIX w.

Zespół Szkół.

Maciejowice – wieś gminna w woj. mazowieckim, w pow. garwolińskim.

Klasykistyczny Ratusz z 1794 r. - muzeum Tadeusza Kościuszki i bitwy maciejowickiej.

Kościół pw. Wniebowzięcia NMP 1772-1780 r. fundacji Ignacego Potockiego, przebudowany w l.1880-81

Na tyłach kościoła grobowiec Zamoyskich z 1908 r.

Pomnik Tadeusza Kościuszki przy szkole z dwiema armatami odsłonięty w 1984 r.

Pomnik na rynku upamiętniający bitwę Tadeusza Kościuszki odsłonięty w 1976 r.

Pomnik Kosynierów Kościuszki przy drodze do Podzamcza odsłonięty w 1979 r.

Publiczna Szkoła Podstawowa i Publiczne Gimnazjum.

Nowe Iganie – wieś w woj. mazowieckim, pow. siedleckim, w gminie Siedlce.

Pomnik upamiętniający bitwę pod Iganiami /10.04.1831 / odsłonięty 13.10.1931 r.

Przy drodze między Iganiami Nowymi a Starymi znajduje się dwór murowany z 1828 r.

Zespół Oświatowy.

Oronne - wieś w woj. mazowieckim, w pow. garwolińskim, w gminie Maciejowice.

W dolinie rzeki Okrzejki i na polach wokół niej 10 października 1794 r. wojska polskie pod wodzą

Tadeusza Kościuszki stoczyły bitwę z oddziałami rosyjskimi znaną z historii pod nazwą *Bitwy pod Maciejowicami*.

Publiczna Szkoła Podstawowa.

Pilawa – miasto w woj. mazowieckim, w pow. garwolińskim.

Kościół pw. MB Kodeńskiej z 1979-1981 r.

Pomnik rozstrzelanych żołnierzy AK w latach 1943-1944

Gimnazjum oraz Szkoła Podstawowa.

Podzamcze - wieś w woj. mazowieckim, w pow. garwolińskim, w gminie Maciejowice.

Przez miejscowość przepływa rzeka Okrzejka, dopływ Wisły.

Zabytkowy pałac z początku XIX w. i młyn wodny.

Pomnik Tadeusza Kościuszki.

Radachówka – wieś woj. mazowieckim, w pow. otwockim, w gminie Kołbiel.

Dworek drewniany z ok. 1900 r. / reż. Andrzej Wajda nakręcił sceny do filmów m. in. „Panny z Wilka” /.

Kaplica pw. MB Częstochowskiej z 1936 r.

Regut – wieś w woj. mazowieckim, w pow. otwockim, w gminie Celestynów.

Szkoła Podstawowa.

Siedlce – miasto na prawach powiatu grodzkiego w woj. mazowieckim.

Ratusz miejski z 1763-1773 r.

Pałac Ogińskich z lat 1698-1740, przebudowany w latach 1779-1781.

Barokowo-klasykistyczny kościół pw. św. Stanisława BM z 1740-1749 r. fundacji Czartoryskich

z plebanią z 1768-1774 r.

Kaplica Ogińskiej pw. św. Krzyża z 1791 r.

Neogotycka katedra pw. Niepokalanego Poczęcia NMP z 1906-1912 r.

Kościół garnizonowy pw. Najświętszego Serca Jezusowego z 1869 r.

Miejska Biblioteka Publiczna – dawny Odwach z 2 poł. XVIII w.

Klasykistyczna poczta z 1827-1828 r.

Siedziba Sądu Okręgowego z 1 poł. XIX w. - dawny Trybunał Cywilny.

Gimnazjum im. St. Żółkiewskiego z 1843-1844 r.

Archiwum Państwowe z lat 1841-1844 / dawna stajnia pałacowa /

Zakład Karny z 1841-1843 proj. Henryk Marconi.

Hala Targowa z 1908-1909 r.

Sala widowiskowa Podlasie /dawny Dom Ludowy/ z 1902-1903 r.

Budynek Kurii Biskupiej /dawna siedziba Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego / z 1872-1873 r.

Kolumna Toskańska z 1783 r.

Muzeum Okręgowe, Muzeum Diecezjalne i Muzeum św. Jana Pawła II.

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny.

Collegium Mazovia Innowacyjna Szkoła Wyższa.

Skurcza - wieś w woj. mazowieckim, w pow. garwolińskim, w gminie Wilga.

Pomnik saperów, budowniczych i obrońców przeprawy na tzw. przyczółek warecko-magnuszewski.

Skórzec – wieś gminna w woj. mazowieckim, w pow. siedleckim.

Kościół pw. Nawrócenia św. Pawła Apostoła z 1794 r.

Kapliczka z drewnianą figurą św. Jana Nepomucena z XIX w.

Pomnik poległym za ojczyznę z 1928 r.

Szkoła Podstawowa i Gimnazjum.

Stara Krępa – wieś w woj. mazowieckim, w pow. garwolińskim, w gminie Sobolew.

Kopiec Kościuszki z 15.10.1917 r. upamiętniający miejsce, gdzie został ranny i wzięty do niewoli po bitwie pod Maciejowicami. Przy kopcu rezerwat „Kopiec Kościuszki”.

Sufczyn – wieś w woj. mazowieckim, w pow. otwockim, w gminie Kołbiel.

Klasycystyczny dwór tzw. „Dudzianka” z 1827 r.

Szostek – wieś w woj. mazowieckim, w pow. siedleckim, w gminie Wodynie.

Murowany dwór z 1905 r., stawy.

Wanaty - wieś w woj. mazowieckim, w pow. garwolińskim, w gminie Łaskarzew.

Pomnik rozstrzelanych mieszkańców 28.02.1944 r.

Wielgolas – wieś w woj. mazowieckim, w pow. mińskim, w gminie Latowicz.

Neorenesansowy Pałac Czartoryskich z XVIII w. z parkiem krajobrazowym z XIX w. /wł. prywatna/.

Kapliczka z 1926 r., Kaplica Zjawienia z 1930-1934 r., kapliczka w kierunku Latowicza z 1925 r.

Zespół Szkół im. Rodziny Wyleżyńskich.

Wilga - wieś gminna w woj. mazowieckim, w pow. garwolińskim.

Osiedle turystyczno-wypoczynkowe. W pobliżu rzeka Wisła.

Neogotycki kościół pw. Wniebowzięcia NMP z 1910-1915 r.

Publiczna Szkoła Podstawowa i Publiczne Gimnazjum.

Wodynie – wieś gminna w woj. mazowieckim, w pow. siedleckim.

Drewniany kościół pw. św. Apostołów Piotra i Pawła z 1776 r.

Brama – dzwonnica z XVIII w.

Kopiec ku czci Poległych za Ojczyznę z 1925 r.

Pomnik poległych mieszkańców w II wojnie światowej.

Szkoła Podstawowa i Publiczne Gimnazjum.

Trasa nr 3 „Nadbużańska”

Borsuki – wieś letniskowa nad Bugiem w woj. mazowieckim, w pow. łosickim, w gminie Samaki.

Pomnik pomordowanych w latach II wojny światowej.

Pomnik przyrody – dąb szypułkowy o obwodzie 350 cm i wysokości 25 m.

Brok – miasto w woj. mazowieckim, w pow. Ostrów Mazowiecka, położone nad rzekami Bug i Brok.

Ratusz z I poł. XIX w. w stylu klasycystycznym, przebudowany w 1929 r.

Kościół gotycko-renesansowy pw. św. Andrzeja Apostoła z lat 1542-1560.

Zespół Publicznych Placówek Oświatowych.

Brzozów – wieś w woj. mazowieckim, w powiecie i gminie Sokołów Podlaski.

Obelisk ku czci Ottona Warpechowskiego, zasłużonego archeologa i historyka zasłużonego dla regionu.

Budzieszyn – położony w obrębie miejscowości Mokobody w odl. 2 km od centrum

/ woj. mazowieckie, pow. siedlecki / i jest związany z kultem Matki Bożej Budzieszyńskiej.

Wg. miejscowej tradycji w XII wieku obóz żołnierzy polskich został cudownie ocalony przez

Matkę Boską przed napadem Jaćwingów. Zostali oni zbudzeni ze snu przez nadzwyczajny blask

bijący od wizerunku Madonny z Dzieciątkiem Jezus.

Od cudu żołnierzy wywodzi się nazwa miejscowości. Najpierw nazywała się „Zbudzieszyn”, później

Budziszyn i następnie Budzieszyn.

Znajduje się tu murowana kaplica wybudowana w latach 1986-1987, oryginalna droga krzyżowa

zbudowana z kamienia polnego. Przy drodze do źródła znajdują się stacje różańca fatimskiego.

Bużyska – wieś w woj. mazowieckim, w pow. siedleckim, w gminie Korczew.

Drohiczyn – miasto w woj. podlaskim, w pow. siemiatyckim położone na wysokiej skarpie ponad Doliną Bugu.

Charakterystyczny układ urbanistyczny z XV-XIX w.

Barokowa Katedra pw. św. Trójcy z 1723 r. z Kurią Diecezjalną i Seminarium Duchownym.

Zespół klasztorny franciszkanów z kościołem pw. Wniebowzięcia NMP z 1719 - 1727 r. oraz budynki

poklasztorne, w których obecnie mieści się Dom księży emerytów i Muzeum Diecezjalne.

Zespół klasztorny Benedyktynów z późnobarokowym kościołem pw. Wszystkich Świętych

z 1729 - 1744 r.

Cerkiew pw. św. Mikołaja Cudotwórcy z 1763 - 1792 r.

W Nadbużańskim Parku Kulturowo-Historycznym mieści się jedyne w Polsce muzeum kajaków.

Muzeum Regionalne – min. wystawa starych motocykli i tablic rejestracyjnych z całego świata.

Góra zamkowa – piękny widok na rzekę Bug, na szczycie obelisk ustawiony w 1828 r. w 10 rocznicę

uzyskania niepodległości.

Zespół Szkół.

Przeprawa promowa na rzece Bug między Drohiczyńskimi a Bużyskami w gminie Korczew.

Grabarka - wieś w woj. podlaskim, w pow. siemiatyckim, w gminie Nurzec – Stacja.

Grabarka jest najważniejszym miejscem kultu religijnego wyznawców prawosławia w Polsce.

Na Świętej Górze Grabarka znajduje się utworzony w 1947 r. monaster żeński Świętych Marty i Marii

i 3 klasztorne cerkwie: główna parafialna pw. Przemienienia Pańskiego, Ikony Matki Bożej

„Wszystkich Strapionych Radość” i Zaśnięcia Przenajświętszej Bogurodzicy oraz dwa Domy Pielgrzyma.

Gnojno – wieś w woj. lubelskim, w pow. Biała Podlaska, w gminie Konstantynów.

Murowany kościół katolicki – pierwotnie cerkiew prawosławna z 1875 r. pw. św. Antoniego Padewskiego.

Przeprawa promowa przez rzekę Bug do Niemirowa.

Grodzisk – wieś w woj. mazowieckim, w pow. węgrowskim, w gminie Liw.

Na południowym skraju wsi znajduje się imponujących rozmiarów grodzisko położone w cyplu

wrzynającym się w dolinę Liwca.

Gródek – wieś w woj. mazowieckim, pow. Sokołów Podlaski, w gminie Jabłonna Lacka położona

w przepięknej okolicy, posiadającej wyjątkowe walory klimatyczne, krajobrazowe i turystyczne.

Drewniany kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa - dawna cerkiew grekokatolicka z 1604 r.

W pobliżu rezerwat – ornitologiczny „Wydma Mołóżewska” i florystyczny „Skarpa Mołóżewska”.

Holubla – wieś w woj. mazowieckim, w pow. siedleckim, w gminie Paprotnia.

Kościół murowany pw. Narodzenia NMP jako jedyny w Polsce zbudowany w okresie II wojny światowej w latach 1940-1942. Do budowy użyto cegły ze zniszczonego przez bomby budynku Kasy Chorych w Siedlcach.

Pomnik wzniesiony w 1928 r. dla upamiętnienia 10 rocznicy odzyskania niepodległości.

Pomnik dla upamiętnienia Unitów z Hołubli, którzy zginęli w obronie wiary katolickiej w 1875 r.

Korczew – wieś gminna w województwie mazowieckim, w powiecie siedleckim.

Zespół Pałacowy wzniesiony w latach 1734 - 1736. Pałac letni tzw. „Syberia” z końca XIX w., budynki gospodarcze z końca XIX w., pozostałości parku pałacowego z I poł. XIX w. łączące się z rezerwatem przyrody „Dębniak”. Przy bramie wjazdowej stróżówka zwana basztą lub koldegardą. Pionowy głaz w alei grabowej zwany *menhir*. Ogrodzenie neogotyckie i neobarokowe z XIX i XX w. Kaplica – dawna oranżeria z 1840 r.

W parku pałacowym studnia z nepomukiem.

W pobliżu Pałacu Hotel „Stara Kuźnia”.

Zespół Placówek Oświatowych im. C.K.Norwida.

Przed szkołą pomnik upamiętniający poległych z gminy Korczew w dniu 19.08.1920 r.

Kisielany Żmichy – wieś położona w woj. mazowieckim, w pow. siedleckim, w gminie Mokobody.

W miejscowości znajduje się placówka opiekuńczo-wychowawcza Dom Dziecka „Na Zielonym Wzgórzu”.

Liw – wieś w woj. mazowieckim, w pow. węgrowskim nad rzeką Liwiec.

Gotycki Zamek Książąt Mazowieckich z przełomu XIV i XV w. a w nim Muzeum - Zbrojownia / militaria, malarstwo batalistyczne i etnografia regionu /.

Neogotycki kościół pw. św. Leonarda z l. 1905-1907. Kapliczka z figurą św. Jana Nepomucena z 1901 r.

Samorządowa Szkoła Podstawowa.

Lazówek - wieś w woj. mazowieckim, w powiecie sokołowskim, w gminie Sterdyń.

Kościół pw. MB Pocieszenia wzniesiony w latach 1983-1987.

Maćkowicze – wieś położona w woj. podlaskim, w pow. siemiatyckim, w gminie Mielnik.

Cerkiew filialna pw. Świętych Cyryla i Metodego zbudowana w latach 1995 - 1997

Mielnik - wieś gminna w woj. podlaskim, w pow. siemiatyckim.

Ośrodek kopalnictwa i przetwórstwa kredy.

Zabytkowy układ przestrzenny z XV-XVIII w.

Na Górze Zamkowej, skąd rozciąga się wspaniały widok na dolinę Bugu, ruina gotyckiego kościoła pw. św. Trójcy wybudowanego przed 1577 r., spalonego w 1915 r.

Murowana cerkiew prawosławna pw. Narodzenia MB Przczystej z 1825 r..

Prawosławna drewniana Cerkiew Cmentarna pw. MB Opiekuńczej wybudowana w 1776 r.,

Murowany kościół pw. Przemienienia Pańskiego z 1913-1920 r.

Budynek dawnej Bożnicy, murowany z I poł. XIX w. - obecnie mieści się prywatna galeria.

Zespół Szkół im. Unii Mielnickiej.

Na pn. od wsi rezerwat przyrody „Góra Uszeście”.

Mogielnica – wieś w woj. mazowieckim, powiecie siedleckim, w gminie Korczew nad rzeką Bug,

Stadnina koni z hipodromem.

Nieciecz Włociańska – wieś w woj. mazowieckim, w powiecie sokołowskim, w gminie Sabnie.

Kościół pw. Niepokalanego Poczęcia NMP z 1950-1953 r., zabytkowa plebania z początku XX w.

Niepubliczna Szkoła Podstawowa.

Niemirów – wieś w woj. podlaskim, w pow. Siemiatycze, w gminie Mielnik.

Klasycystyczny kościół pw. św. Stanisława Biskupa z lat 1780 – 1790,

ufundowany przez Michała Czartoryskiego, murowana brama - dzwonnica i ogrodzenie z 1823 r.

Nad Bugiem grodzisko – Góra Zamkowa.

Pomnik pamięci mieszkańców Niemirowa i Ziemi Mielnickiej walczących o Niepodległość Polski, postawiony w 2014 r.

Na pd. od wsi schrony tzw. „Linii Mołotowa”, wybudowane w latach 1940-1941 r

Niwiski – wieś w gminie Mokobody, w pow. siedleckim, w woj. mazowieckim.

Zespół dworsko-parkowy z XVIII w. / obecnie własność prywatna /.

Klasycystyczny kościół pw. Wniebowzięcia NMP z 1787 r. wzniesiony z fundacji Kazimierza Ossolińskiego.

Zespół Szkolno – Przedszkolny.

Nowe Iganie – wieś w woj. mazowieckim, pow. siedleckim, w gminie Siedlce.
Pomnik upamiętniający bitwę pod Iganiami /10.04.1831 /, odsłonięty 13.10.1931 r.
Przy drodze między Iganiami Nowymi a Starymi znajduje się dwór murowany z 1828 r.

Ostrówek – wieś w woj. mazowieckim, w pow. siedleckim, w gminie Siedlce.
Dwór z 1923 r., obecnie zamieszkały przez osoby prywatne.

Paprotnia – wieś gminna w woj. mazowieckim, w pow. siedleckim.
Drewniany kościół pw. św. Bartłomieja wybudowany w 1750 r., przebudowany w 1906 r.

Sarnaki – wieś gminna w woj. mazowieckim, w pow. łosickim.
Kościół pw. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika z 1816 r.
Klasycystyczny murowany dwór Podczaskich z 1830 r. / obecnie w posiadaniu Nadleśnictwa /.
Na rynku pomnik upamiętniający przejęcie przez żołnierzy AK niewybuchu rakiety V-2.
Przydrożna figurka św. Jana Nepomucena z 1874 r.
Zespół Szkół.

Sawice – wieś w woj. mazowieckim, w pow. sokołowskim, w gminie Repki.
Drewniany kościół pw. św. Jerzego wybudowany w 1738 r. jako cerkiew unicka, przebudowany w 1828 r. W latach 1875-1918 cerkiew prawosławna, obecnie kościół rzymsko-katolicki.

Serpelice – wieś letniskowa nad Bugiem. w woj. mazowieckim, w pow. łosickim, w gminie Sarnaki.
Kościół drewniany pw. św. Apostołów Piotra i Pawła 1946-1947 r. i Klasztor Kapucyów.
Kalwaria Podlaska.
Zabytkowa kapliczka z 4 rzeźbami ludowymi.
Pomnik z głazów kamiennych dla upamiętnienia 10 rocznicy odzyskania niepodległości z 1928 r.
Zespół Szkolno – Przedszkolny.

Siemiatycze - miasto powiatowe w woj. podlaskim.
Barokowy układ przestrzenny z XVII-XVIII w.
Klasztor zespół pomisjonarski z kościołem pw. Wniebowzięcia NMP wybudowany w 1625 -1638 r.
Klasztor misjonarzy 1719 -1727 r.
Cerkiew pw. Narodzenia MB i Świętych Apostołów Piotra i Pawła z 1866 r.
Cerkiew pw. Zmartwychwstania Pańskiego.
Kościół pw. św. Andrzeja Boboli.
Kościół pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła z 1991 r.
Kaplica cmentarna św. Anny 1826-1827 r.
Muzeum Regionalne /budynek dawnej Synagogi z 1797 r./.
Cmentarz wojenny z I wojny światowej.
Zespół Szkół.

Siedlce – miasto na prawach powiatu grodzkiego w woj. mazowieckim.
Ratusz miejski zbudowany w latach 1763-1773 r.
Pałac Ogińskich z l. 1698-1740, przebudowany w latach 1779-1781
Barokowo-klasycystyczny kościół pw. św. Stanisława BM z 1740-1749 r. fundacji Czartoryskich z plebanią 1768-1774 r.
Kaplica Ogińskiej pw. św. Krzyża z 1791 r.
Neogotycka katedra pw. Niepokalanego Poczęcia NMP z 1906 -1912 r.
Kościół garnizonowy pw. Najświętszego Serca Jezusowego z 1869 r.
Miejska Biblioteka Publiczna – dawny Odwach z 2 poł. XVIII w.
Klasycystyczna poczta z 1827-1828 r.
Siedziba Sądu Okręgowego z 1 poł. XIX w.- dawny Trybunał Cywilny
Gimnazjum im. St. Żółkiewskiego z 1843-1844 r.
Archiwum Państwowe z 1841-1844 r. /dawna stajnia pałacowa/
Zakład Karny z 1841-1843 proj. Henryk Marconi.
Hala Targowa z 1908-1909 r.
Sala widowiskowa „Podlasie” /dawny Dom Ludowy/ z 1902-1903 r.
Budynek Kurii Biskupiej /dawnej siedziby Towarzystwa Kredytowego Ziemińskiego /z 1872 -1873 r.
Kolumna Toskańska z 1783 r.
Muzeum Okręgowe, Muzeum Diecezjalne i Muzeum św. Jana Pawła II.
Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny.
Collegium Mazovia Innowacyjna Szkoła Wyższa.

Skrzeszew – wieś w woj. mazowieckim, pow. sokołowskim, w gminie Repki.
Barokowo-klasycystyczny kościół pw. św. Stanisława Biskupa z lat 1705-1733, dzwonnica z I poł. XIX w.
Pomnik Bohaterskim Obrońcom Ojczyzny Poległym w dn. 19.08.1920 r. - ustawiony 22.08.1993 r.
Zespół Szkół.

Stare Mierzvice – wieś położona w woj. mazowieckim, w gminie Sarnaki, pow. Łosice nad rzeką Bug.
Kaplica pw. św. Piotra i Pawła 1952-1955 r.
Przy drodze z Mierzwic do Serpelic mogiły polskich żołnierzy – kwatera żołnierska z 15 sierpnia 1920 r.

Sokołów Podlaski - miasto powiatowe w woj. mazowieckim nad Cetynią.
Klasycystyczna kaplica cmentarna z figurą św. Jana Nepomucena z 1802 r.
Pomnik w miejscu stracenia ks. gen. Stanisława Brzóska i Franciszka Wilczyńskiego.
odsłonięty w 1925 r., zrekonstruowany w 1985 r. po zniszczeniach w czasie okupacji.
Zespół Pałacowo - parkowy z 1857 r. /pałac wg projektu Henryka Marconiego/, obecnie Dom
Miłosierdzia im. Jana Pawła II.
Kościół pw. Niepokalanego Serca NMP z 1948-1953 r.
Kościół Salezjanów pw. św. Jana Bosko z 1935-1939 r.
Kościół pw. Miłosierdzia Bożego 1995-2008 r.
Kościół pw. św. Faustyny.
Zespoły Szkół.

Starawieś – wieś położona w woj. mazowieckim, w powiecie węgrowskim, w gminie Liw.
Pałac fundacji Bogusława Radziwiłła z 1665-1661 r., przebudowany w 1843 r. w stylu neogotyku.
Obecnie ośrodek konferencyjno- wypoczynkowy Narodowego Banku Polskiego.
Neogotycki kościół pw. św. Michała Archanioła wybudowany w latach 1866-1871.
Pomnik upamiętniający naloty samolotów typu Łoś w 1939 r.
Samorządowa Szkoła Podstawowa.

Sutno – wieś położona w woj. podlaskim, w pow. siemiatyckim, w gminie Mielnik.
Zabudowa z lat 20 XX wieku.
Murowana kaplica pomocnicza parafii Niemirów.
Pomnik zbudowany na pamiątkę pacyfikacji wsi w 1941 r.
W pobliżu przepływa rzeka Bug.

AUTORZY:

Dorota Mączka

Jan Waszczuk

WSPÓŁORGANIZATORZY:

- Zarząd Główny PTTK w Warszawie,
- Oddział PTTK Węgrów
- Oddział PTTK Warszawa Praga
- Oddział PTTK Warszawa Ursus
- Oddział PTTK Otwock
- Klub Imprez na Orientację PTTK „Skróty” Radom
- OKTK PTTK Turyści Świętokrzyscy, rok. Zał. 2000
- Starostwo Powiatowe Siedlce
- Starostwo Powiatowe Otwock
- Starostwo Powiatowe Garwolin
- Stowarzyszenie Rozwoju Gmin i Miast Powiatu Garwolińskiego „Wspólnota Powiatowa”
- Starostwo Powiatowe Legionowo
- Starostwo Powiatowe Pułtusk
- Starostwo Powiatowe Sokołów Podlaski
- Urząd Miasta Siedlce,
- Urząd Miasta Węgrów
- Urząd Gminy i Miasta Serock
- Urząd Miasta Siemiatycze
- Urząd Miasta Otwock
- Urząd Miasta Pułtusk
- Urząd Miasta Radzymin
- Urząd Miasta Sokołów Podlaski
- Urząd Miasta Sulejówek
- Urząd Miasta Wołomin
- Urząd Miasta Drohiczyn
- Urząd Gminy i Miasta Łochów
- Miasto i Gmina Pilawa
- Urząd Gminy Skórzec
- Urząd Gminy Celestynów
- Urząd Gminy Latowicz
- Urząd Gminy Parysów
- Urząd Gminy Kołbiel
- Urząd Gminy Mokobody
- Urząd Gminy Kotuń
- Urząd Gminy Osieck
- Urząd Gminy Łaskarzew
- Urząd Gminy Nieporęt
- Urząd Gminy Mielnik
- Agencja Rozwoju Miasta Siedlce
- Nadbużańska Lokalna Organizacja Turystyczna
- MOSiR Pilawa
- MOSiR Pułtusk
- GOK Maciejowice
- GOKSiR Mielnik
- Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Warszawie
- Zespół Składnic Lasów Państwowych w Siedlcach
- Nadleśnictwo Siedlce
- Nadleśnictwo Mińsk Mazowiecki
- Nadleśnictwo Celestynów
- Nadleśnictwo Pułtusk
- Nadleśnictwo Samaki
- Nadleśnictwo Garwolin
- Nadleśnictwo Łochów
- Zespół Parków Krajobrazowych
- DROSED S.A. Siedlce
- Gospodarstwo Agroturystyczne "U Sławka" – Zambrzyńiec
- Zakłady Piekarskie OSKROBA Sp Z o.o. w Celestynowie
- Powiatowy Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Włodzimierza Wołoskiego w Serocku
- Park Kulturowy Ossów – Wrota Bitwy Warszawskiej 1920 roku
- Koleje Mazowieckie Sp.Z o. o.
- Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego w Siedlcach

PATRONAT HONOROWY:

Urząd Marszałkowski
Województwa Mazowieckiego

Miasto Siedlce

Starostwo Powiatu Siedleckiego

WSPÓŁORGANIZATORZY:

GOK Maciejowice

Regionalna Dyrekcja
Lasów Państwowych
w Warszawie

Nadleśnictwo Mińsk

Nadleśnictwo Garwolin

Nadleśnictwo Sarnaki

Nadleśnictwo Łochów

Nadleśnictwo Celestynów

ZESPÓŁ LUBELSKICH
PARKÓW KRAJOBRAZOWYCH

